

Behovsanalys arbetskläder

för cirkulär upphandling, Göteborgs stad 2024

Maria Losman och Lotta Göthe, Ecoplan In Medio AB

På uppdrag av Inköps- och upphandlingsförvaltningen, Göteborgs stad våren 2024

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Bakgrund	6
Syfte.....	6
Befintliga beslut och riktlinjer	6
Tidigare framtaget material.....	7
Relevanta avtal.....	9
Genomförande.....	11
Metod & avgränsning.....	11
Frågeställningar.....	12
Resultat och slutsatser	13
Övergripande behov.....	13
Strategiska val för hantering av arbetskläder	13
Personliga kläder kontra delade kläder	13
Avrop via ”grindvakt” och strikt styrning via sortilog - eller lösare tyglar.....	14
Tvättjänst – tvätt på enheterna – tvätt hemma	15
Slänga kläder, skänka bort eller reparera	15
Logotyp eller inte logotyp	16
Marknadsdialog.....	17
Rekommendationer	18
Strama upp rutinerna	18
Utmana normen med personliga arbetskläder i stället för delade	18
Se över kravet på logotyper	18
Ökad kvalitet och cirkulära krav.....	19
Bättre matchning med storlekar	19
Öka den professionella tvätten och reparationer	20
Öppna för mer cirkulära produkter	20
Rekonditionera mera och sluta släng funktionella plagg.....	20
Bilaga 1 INTERVJUMALLAR	22
Bilaga 2 RFI inför upphandling av Arbetskläder för inre miljö	23

Sammanfattning

Göteborgs stad har ambitiösa mål för miljö, cirkularitet och klimat, där arbetskläder är ett område som behöver utvecklas. Denna behovsanalys har genomförts för Göteborgs stad med syfte att utforska vilka upphandlingsprocesser, cirkulära kriterier och krav som är möjliga att genomföra idag och på längre sikt avseende just arbetskläder.

Det är tydligt att arbetskläder inte är kärnverksamhet, utan något som bara ska funka. En konsekvens av detta är att engagemanget för all hantering av arbetskläder är mycket begränsat på en organisatorisk nivå, så länge som de inte utgör ett hinder för kärnverksamheten. Detta innebär att det inte finns sammanhållna gemensamma rutiner för arbetskläder i staden, det är generellt inte uppstyrt på central nivå. Vissa verksamheter verkar ha gemensamma rutiner på plats, men många har stora skillnader inom förvaltningarna.

Arbetskläder i staden är av mycket varierande karaktär, med allt från stabila badvaktstoffsor och vårdkläder med hygienkrav till vintervarma jackor med varselreflexer. Behovet idag är därför ett brett sortiment, med verksamhetsspecifika anpassningar. Återkommande behov som uttrycks av verksamheterna är kvalitetskrav, tålighet för tvätt och tumling, olika storlekar och passformer, behov för att lösa matchning för rätt storlek, samt loggning av kläderna. Utöver detta finns det cirkulära behov med ökade andelar återbrukade eller rekonditionerade kläder, högre andel återvunna fibrer i textil samt reparationstjänster.

Arbetskläder och tvätt organiseras olika inom staden. Äldreomsorgen använder sig huvudsakligen av cirkulationstvätt, där staden har en hyrstock med arbetskläder som tvättas av leverantören och återgår till leverantören efter avtalets slut. Övriga verksamheter köper arbetskläder via en grossistlösning och löser tvätten ute i verksamheterna eller att personalen tvättar hemma. Några strategiska val som varierar mellan verksamheterna är:

- *Personliga kläder kontra delade kläder*
I många av verksamheterna har de anställda "sina" personliga arbetskläder. Det betyder att de har samma kläder hela tiden, som är ägda av arbetsplatsen. I andra änden av skalan finns cirkulationstvädden, där inga personliga kläder finns utan plockas från klädhyllor i början av arbetspasset, läggs i tvättsäckar efter arbetspasset för att sedan gå åter till leverantören för tvätt och ibland reparation. Cirkulationstvätt används av omvårdnadspersonal inom hemtjänst, hemsjukvård och äldreboende. Sedan finns varianter däremellan med gemensamma garderober av kläder.
- *Avrop via "grindvakt" och strikt styrning via sortilog - eller lösare tyglar*
När verksamheterna köper kläder från ramavtalen så sker det med mycket olika nivå på styrning, som varierar inom och mellan förvaltningarna. Tanken är att det ska avropas i första hand från det avtalade sortimentet, eftersom det är där Staden fått de bästa priserna. Men många avropar även från det övriga sortimentet hos leverantören. En vanlig orsak är troligen att behoven inte omfattas av det ordinarie sortimentet, men det beror också på bristande styrning vid avrop. Några verksamheter har styrt upp det så att de gjort ett urval i en så kallad "sortilog", som skall avropas från i första hand. Några verksamheter har styrt upp det så att det finns en utsedd person som beställningarna skall gå via. Denna person agerar i praktiken som en "grindvakt" så att rätt saker avropas, att inget avropas i onödan och som en nod för att samla synpunkter på sortimentet för dialog med leverantören.
- *Tvättjänst – tvätt på enheterna – tvätt hemma*

I verksamheterna hanteras tvätt mycket olika. För de som nyttjar cirkulationstvädden sker det på ett professionellt sätt hos leverantören, som också utför lättare reparationer vid behov. Andra verksamheter har tvättmaskiner ute på enheterna, där det både tvättas och torkas av personalen. För vissa delar av verksamheterna är det inte löst med tvätten av olika skäl, då förväntas de anställda ta hem kläderna för tvätt.

- *Slänga kläder, skänka bort eller reparera*

Kläder med logotyp på skänks inte bort idag, av säkerhetsskäl. Därför slängs de normalt, även om det är i gott skick. I de allra flesta fall slängs trasiga kläder idag. Om det är nya egenägda kläder sker ibland reklamation till leverantören. Viss reparation av kläder sker inom ramen för cirkulationstväddsavtalet.

- *Logotyp eller inte logotyp*

I Göteborgs stad finns det en policy och riktlinjer som anger att stadens logotyp skall finnas på arbetskläder. Behovet av logotyper på kläderna är väl förankrat ute i verksamheterna, där det generellt upplevs som en viktig fråga att det ska synas att man representerar Göteborgs stad. Numera är det standard med enbart stadens logotyp, vilket ger möjlighet att dela kläder mellan olika förvaltningar. Det förekommer dock annat tryck på kläderna, vilket är valbart.

Förutom representations-skälet lyfts två andra skäl upp för logotyp på kläderna:

- Svinn - om det inte är logotyp på kläderna så finns oro för ökade stölder.
- Skatteskal - om det inte finns logotyp på kläderna finns det en oro för att Skatteverket uppfattar det som kläder som kan användas privat, vilket i så fall måste förmånsbeskattas. Avseende detta har dock Skatteverket gått ut med ganska tydligt [förtydligande](#). I detta framgår det att "utpräglade arbetskläder" inte behöver ha logotyp på för att inte förmånsbeskattas.

Analysen har landat i 8 huvudsakliga rekommendationer

1. Strama upp rutinerna

Det är motiverat att ta ett mer stadsövergripande grepp på hur arbetskläder hanteras inom staden, framför allt behöver det ske en bättre styrning ute i verksamheterna. Alla förvaltningar och bolag som har arbetskläder bör skapa tydliga rutiner för hur avrop skall ske, med sortilager och "grindvakter" som kan ha en samlad bild över behoven, ha kontroll på svinn och eventuella synpunkter på leverantörerna. Även med överblick på eventuella klädlager eller delade garderober. Chefer bör se till att arbetskläder alltid återlämnas när anställningar avslutas.

2. Utmana normen med personliga arbetskläder i stället för delade

Personliga arbetskläder är ibland den bästa lösningen, men vår bedömning är att det i många fall vore bra att gå över till delade kläder i stället. Personliga arbetskläder medför en rad negativa konsekvenser för verksamheten och miljön. Det skapar behov av större volymer av kläder vid skiftgång, ökar svinnet när folk slutar, bidrar till växande klädlager ute i verksamheterna, skapar svårigheter att lösa professionell tvätt och tork med tillräckliga hygienrutiner, kräver större omklädningsrum och skapar höjda trösklar för reparationstjänster. Verksamheterna behöver se över om det går att ha delade garderober eller cirkulationstvätt.

3. Se över kravet på logotyper

Kravet på logotyper medför resursslöseri av kläder samtidigt som det kostar en hel del pengar och medför extra handpåläggning på varje plagg vid beställning. Den samlade kostnaden för logotyperna

behöver synliggöras, både att köpa och vad restlager kostar. Vad som gäller med logotyper skattejuridiskt behöver tydliggöras och kommuniceras. Kravet på logotyper bör kunna avgränsas till de kläder som är viktigast för synligheten och ibland borde namnskylt eller ID-bricka kunna fylla behovet. Alternativet med logotyper som kan tas av bör utforskas liksom tjänster för omloggning.

4. Ökad kvalitet och cirkulära krav

Om kvaliteten höjs, så kan inflödet på textil minska och samtidigt spara pengar och förbättra arbetsmiljön. En god kvalitet är också en förutsättning för att det ska vara poäng med reparation. Särskilt fokus behöver vara på textilkvalitet, krympning och blekning, att plaggen ska tåla 60 graders tvätt samt tumling och funktion på regnkläder. Cirkulära önskemål på produkterna bör finnas inom avtalat sortiment, exempelvis krav på återvunna fibrer, återvinningsbara kläder eller rekonditionerade kläder. Möjligheterna behöver fortsätta sonderas med leverantörer och i de fall marknaden inte kan erbjuda det idag, bör det finnas öppningar i avtalen för att erbjuda sådant under avtalsperioden alternativt köpa det vid sidan av.

5. Bättre matchning med storlekar

För att minska antalet ”felköp”, vilket skapar oanvända lager, behöver det bli bättre koll på att det som köps verkligen passar. Det betyder exempelvis att bredda vilka storlekar som erbjuds med olika alternativa passformer och att det finns tydliga måttabeller att använda vid beställning, men också tydligt reglera när byte av underleverantör sker inom avtalet så att storlekarna fortfarande gäller. Dessutom behöver det vara lättillgängligt med utprovning, exempelvis genom att göra fler tydliga sortilager med verksamhetsnära provkollektioner.

6. Öka den professionella tvätten och reparationer

Att tvätta ute på enheterna bör omvärderas, då det inte säkerställer att tvätten sker med tillräcklig hygien och enligt tvättråd. Tvätt-tjänster kan upplevas som en extra kostnad, men decentraliserad tvätt kostar också pengar i form av personaltid, investeringar i tvättutrymmen och maskiner, samt drift och underhåll. Centraliserad tvätt underlättar införandet av reparationslösningar.

Stadsmiljöförvaltningen planerar att erbjuda tvätt och internskrädderi till andra verksamheter, det finns också ett tvätteriavtal med möjlighet till underhållsreparationer. Verksamheterna behöver också öka implementeringen av rutiner för att sortera trasig cirkulationstvätt, och följa upp så att plaggen blir lagade av leverantören. Om verksamheterna behåller tvätten själva, behöver rutiner i högre grad vara på plats och implementerade. Att personal tvättar själva hemma bör undvikas helt.

7. Öppna för mer cirkulära produkter

Om inte leverantören av arbetskläder kan erbjuda cirkulära alternativa produkter såsom remake, reservdelskläder osv bör staden i framtida avtal förbehålla sig rätten till att köpa cirkulära lösningar utanför avtalet. Staden kan behöva bädda för affärer i framtiden med både krav på kvalitet och cirkularitet och lagom volymer. En väg är att direktupphandla specifika produkter som verkar intressanta, i särskilda projekt med testgrupper i verksamheter och ordentlig uppföljning av funktion och kostnader. Detta för att öppna för sådana lösningar i framtida avtal. Det finns även möjlighet att tänka om kring avtalsstrukturen.

8. Rekonditionera mera och sluta släng funktionella plagg

Funktionella logotypade kläder som enheten själva inte längre använder slängs oftast idag. De behöver istället lämnas till andra enheter eller förvaltningar med behov av sådana kläder, exempelvis via Tage. Staden bör inventera förråd på jakt efter oanvända kläder och skor som antingen kan återanvändas, eller återbrukas efter lite omsorg. Staden skulle kunna organisera viss rekonditionering på egen hand, exempelvis via Arbvux. Men staden kan också köpa rekonditionerat, genom att öppna för det i framtida avtal.

Bakgrund

Göteborg Stad har ambitiösa klimat- och miljömål, bland andra två mål som berör cirkularitet och som ska uppnås till 2030, nämligen att klimatpåverkan från inköp ska minska med 90 % och att avfallet från kommunens verksamheter ska minska med 40% per heltidsanställd. För att nå dessa mål behöver staden dels skapa rätt förutsättningar i den interna organisationen, dels samverka med marknaden och främja utvecklingen av cirkulära lösningar och produkter. En del i detta är att kommande upphandlingar av arbetskläder på olika sätt behöver främja cirkulära innovativa lösningar och resurseffektiva produkter.

Göteborg Stad har tidigare tillsammans med Science Park Borås genomfört en marknadsdialog kopplat till cirkulära arbetskläder. En av de utmaningarna som identifierats är att det saknas en samlad kunskap om hur det fungerar i verksamheterna och vad som är det faktiska behovet av arbetskläder.

För att få ett bättre grepp på behoven genomfördes:

- En behovsanalys hos Stadens verksamheter för att undersöka hur olika verksamheter köper in och använder arbetskläder på befintliga ramavtal, för att få en bättre bild över det faktiska behovet för olika kategorier av arbetskläder, hur verksamheterna hanterar arbetskläder idag och hur hanteringen kan blir mer cirkulär och mer resurseffektiv.
- Dialog med marknaden för att förstå vilka cirkulära lösningar och möjligheter som finns på marknaden och hur Staden kan utveckla och implementera dessa så Staden tillsammans med leverantörer kan främja cirkulära affärsmodeller och cirkulära beteenden i hela brukarcykeln.

Syfte

Esam AB i samarbete med Ecoplan In Medio fick i uppdrag att stödja arbetet med att utforska vilka upphandlingsprocesser, cirkulära kriterier och krav som är möjliga att genomföra idag och på längre sikt.

Befintliga beslut och riktlinjer

Det finns ett flertal relevanta beslut och riktlinjer med relevans för cirkularitet kopplat till arbetskläder i Göteborgs stad. Nedan är ett urval av de viktigaste.

I Göteborgs stads miljö och klimatprogram för 2021-2030 finns följande beslutade mål:

- Staden minskar klimatpåverkan med 90% från inköp av byggnader, anläggningar och övriga produkter, material och tjänster.

Detta innebär att CO₂ utsläppen från stadens konsumtion av arbetskläder ska minska till 240 ton CO₂ per år, eftersom dagens (2019) utsläpp för arbetskläder och skyddsutrustning är på 2,4 kton CO₂e.¹

Göteborgs stads avfallsplan för 2021-2030

- Avfall från kommunens verksamheter ska minska med 40 % per heltidsanställd.
- Det ska finnas förutsättningar för kommunens verksamheter att återanvända produkter.

¹ Tolka stadens klimatmål kopplade till inköp” (2022)

Klimatlöfte inom ramen för Klimat 2030

Göteborgs stad har skrivit på klimatlöften i Klimat 2030 som Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen Västra Götaland driver, för 2024-2026, där löfte nummer 24 handlar om cirkulära arbetskläder.

24. Vi möjliggör cirkulära arbetskläder. Det innebär att kommunen undersöker hur vi kan arbeta med cirkulära flöden i minst 50% av kommunens verksamheter som använder arbetskläder. Samt genomför minst en ny åtgärd per år för att förlänga livet och skapa möjligheter till cirkulära flöden. Exempel på åtgärder kan vara att: köpa arbetskläder av god kvalitet som lätt kan lagas/justeras, minska antal modeller/färger, ta bort eller använda flexibla loggor, nyttja reparationstjänster, skapa möjligheter för återbruk intern eller externt.

Göteborgs stads riktlinje för inköp och upphandling

I riktlinjen, som beslutades 2022, anges bland annat att:

- cirkulära lösningar eftersträvas genom att i första hand tillgodose ett behov med befintliga resurser, i andra hand genom tjänster, hyrlösningar eller genom inköp av begagnat, och i sista hand genom nyinköp.

Göteborgs stads riktlinje för avyttring och bortskänkning av lös egendom samt bygg- och markmaterial

Enligt riktlinjen, som antogs våren 2024, skall all avyttring och bortskänkning av lös egendom samt bygg- och markmaterial göras enligt en prioriteringsordning:

0. Förebygga och undvika behovet av avyttring och bortskänkning
1. Återanvända lös egendom samt bygg- och markmaterial
 - a. inom Göteborgs Stads organisation
 - b. utanför Göteborgs Stads organisation
2. Materialåtervinning av lös egendom samt bygg- och markmaterial
3. Energiutvinning eller annan bortskaffning av lös egendom samt bygg- och markmaterial

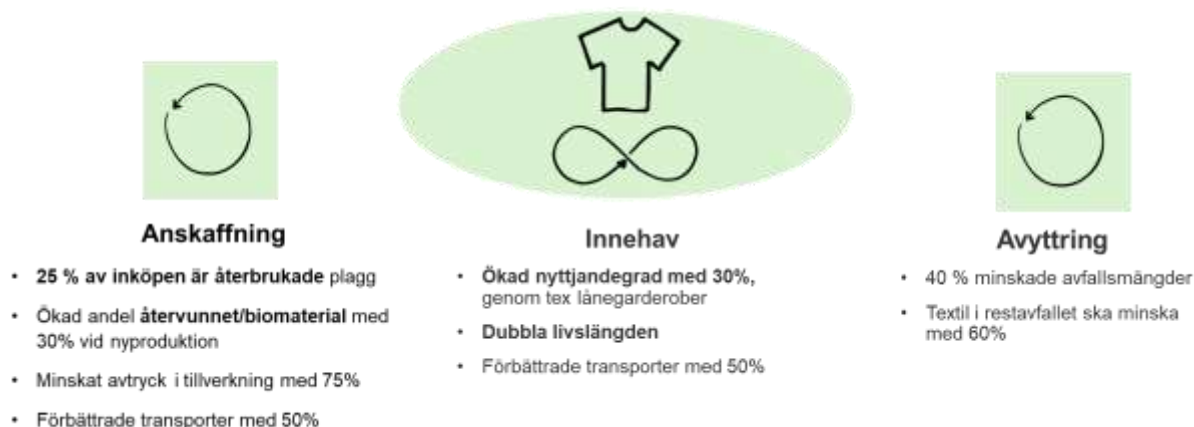
Varje nämnd och styrelse ansvarar för att den nya riktlinjen följs, vilket till exempel innebär att tillse att det finns en ändamålsenlig organisation, lokala rutiner, samt att uppföljning och dokumentation om större avvikelser görs för avyttring och bortskänkning.

Tidigare framtaget material

Göteborgs stad har arbetat med klimatfrågan länge, de senaste åren även mycket aktivt med cirkulär ekonomi. Inom ramen för detta arbete har det genomförts många analyser och aktiviteter för att precisera problembilden samt vilka åtgärder som kan genomföras och möjligheter som finns. Nedan lyfter vi fram några.

Stadens klimatmål kopplat till inköp

I rapporten "Tolka stadens klimatmål kopplade till inköp" (2022) har det synliggjorts vad som behöver göras för att nå målen om 90% minskad klimatpåverkan från inköp. För arbetskläder pekas åtgärder ut brett, som ökad nyttjandegrad, längre livslängd, högre krav på återvunnet eller återbrukat i inköp samt avyttring som inte medför att textila material blir avfall.

Den cirkulära kunden

Under 2022 togs det fram en rapport med förutsättningar för omställning till att bli en cirkulär kund med rekommenderade åtgärder. I denna lyfts följande 8 utvecklingsråden fram för att bli en cirkulär kund.

INVENTERING • Veta vad, var och hur mkt saker som finns i organisationen. • Veta hur mycket av sakerna används.	BEHOVSPRÖVNING • Veta det faktiska behovet för att kunna göra inköp och formulera upphandlingar i enlighet. • Veta när behovet att avveckla saker uppstår för att kunna planera för cirkulär avveckling.	INTERN ÅTERANVÄNDNING OCH DELNING • Kunna få tag på det man behöver internt enkelt och snabbt (enklare än att köpa in cirkulärt och linjärt) • Kunna maximera nyttjandegraden av saker som finns i organisationen • Kunna göra sig av med saker för återanvändning internt i organisationen enkelt och snabbt (enklare än att slänga).
VÄRDEBEVARANDE Kunna underhålla, reparera, uppdatera och uppgradera sakerna som används i organisationen.	CIRKULÄR ANSKAFFNING Kunna få tag på det man behöver genom cirkulära anskaffning enkelt och snabbt (enklare än att köpa linjärt).	CIRKULÄR AVECKLING Kunna avveckla saker externt på ett sätt som maximerar värdebevarandet
CIRKULÄR UPPHANDLING • Kunna ställa cirkulära krav vid upphandling. • Hålla en kontinuerlig och aktiv dialog med marknaden för att skapa och utöka förutsättningarna för marknaden att leverera och successivt öka kraven.	STYRNING & ORGANISATION • Kunna följa upp resursanvändningen kopplat till miljö- och klimatmål. • Ha tydliga roller, ansvar och ägandeskap för resurser • Ekonomiska incitament för resurssparande	

Figur 1: Förutsättningar för omställning till målet "vi är den cirkulära kunden" Konkretisering av målet och rekommenderade åtgärder i konsultuppdrag genomfört av Calluna i samarbete med Xvii och Ecosoci på uppdrag av Göteborgs Stad Leasing december 2022

Cirkulär mässa och cirkulär kommun

Inom ramen för cirkulär kommun, som drevs av Borås Science Park, har bland annat en [cirkulär mässa](#) genomförts med leverantörer av arbetskläder och en förstudie i användarfasen av arbetskläder (heavy workwear) genomförts. Där framgår det exempelvis att det finns en rad leverantörer med mer cirkulära lösningar och att det finns utmaningar internt i kommuner för att få lagning och tvätt att fungera.

Mer information finns på Cirkulär kommuns [hemsida](#).

Relevanta avtal

Det finns flera avtalsområden med relevans för textilier, med tvätt. Avtalsområdena rör i praktiken olika typer av verksamheter. Äldreomsorgen använder sig huvudsakligen av cirkulationstvätt, där staden har en hyrstock med arbetskläder som tvättas av leverantören.

Övriga verksamheter köper arbetskläder via en grossistlösning och löser tvätten ute i verksamheterna eller att personalen tvättar hemma.

Tabell 1: Överblick på avtalsstrukturen för textil Göteborgs stad våren 2024. Streckat betyder att avtalet är under upphandling, dvs förbereds eller pågår.

Avtal med koppling till textil Göteborgs stad	2024				2025				2026				2027				2028	
Avtalsområde med löptid	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Cirkulationstvätt och hyra av textilier för vård																		
Inre arbetskläder																		
Cirkulationstvätt och hyra av arbetskläder																		
Yttre arbetskläder																		
Tvättjänster																		
Tvätt av privata textilier för omsorgstagare																		

Inre arbetskläder

Avtalet omfattar främst arbetskläder och skor för inre miljö, men även sådant som kan användas både ute och inne t ex stövlar för att hjälpa människor att duscha. Det finns ett upphandlat sortiment med specificerade priser, samt övrigt sortiment med avtalad rabatt. Den nuvarande leverantören Ahlsell är i praktiken grossist med många avtalade underleverantörer av kläder och skor.

Avtalet med Ahlsell gäller till 2025-04-30. Upphandling förbereds när denna rapport skrivs.

Yttre arbetskläder

Avtalet omfattar främst arbetskläder och skor för yttre miljö, även om varorna även kan användas inomhus. Finns ett upphandlat sortiment med specificerade priser, samt övrigt sortiment med avtalad rabatt. Leverantören är samma som för arbetskläder inre miljö. Ahlsell fungerar som grossist med många avtalade underleverantörer av kläder och skor. Inom avtalet finns det även möjlighet till enklare reparationer, även om detta inte verkar ha använts.

Avtalet med Ahlsell gäller till 2027-08-31.

Cirkulationstvätt och hyra av textilier

Avtalet omfattar: Cirkulationstvätt och hyra av textilier som primärt används inom vård och omsorg. Varugrupper som avtalet omfattar är flatgoods vård och omsorg (med flatgoods menas täcken, kuddar, lakan, underlakan, handdukar etc.), patientkläder samt personalkläder kök.

Cirkulationstvätt av handdukar och flatgoods för verksamheter utanför vård och omsorg omfattas inte av ramavtalet. Tvätt av egenägda textilier omfattas inte heller av ramavtalet.

Avtalet med Elis Textil Service gäller till 2028-05-31.

Cirkulationstvätt och hyra av arbetskläder

Omfattar cirkulationstvätt och hyra av arbetskläder för omvårdnadspersonal inom hemtjänst, hemsjukvård och äldreboende inom Göteborgs Stad. Tjänsten innebär att leverantören ansvarar för bl.a. anskaffning, tvätt, reparation, distribution och kassation av de leverantörsägda arbetskläder som hyrs av beställaren.

I praktiken är det en kombination av hyra och köp eftersom Staden betalar per plagg och dessutom ställer krav på logotyper som gör att plaggen blir svåra att använda någon annan stans. De arbetskläder som avses är basala hygienplagg - kortärmade överdelar (även klänning), byxor samt huvudduk.

Avtal med Textilia som gäller till 2027-05-31.

Tvättjänster

Tvätt och efterbehandling inklusive hämtning och lämning av egenägt tvättgods såsom arbetskläder och allmän tvätt. Cirkulationstvätt av handdukar och flatgods (lakan, örngott, servetter m.m.).

Avtal med Elis Textil Service till 2027-09-30

Tvätt av privata textilier för omsorgstagare

Tvätt av privata textilier, biståndstagartvätt, brukartvätt, tvätt, hemtjänst, omsorgstagartvätt.

Avtal med Samhall till 2027-10-31

Genomförande

Metod & avgränsning

Informationen för behovsanalysen samlades genom följande moment:

- Inläsning av befintligt material samt analys av tillgänglig statistik.
- Workshops med arbetsgruppen för behovs- och marknadsanalysen där det ingått representanter från Inköp och Upphandling och Göteborgs Stads Leasing samt några av förvaltningarna.
- Intervjuer av upphandlare. Dels två ansvariga upphandlarna för textil och tvätt på Inköp och Upphandling i Göteborgs stad. Dels med hållbarhetskoordinator inom upphandling i Malmö stad som genomfört en liknande behovsanalys.
- Deltagande i möte med avtalsgrupp för arbetskläder inre miljö.
- Intervjuer i verksamheten. Dessa bokades med personer ute i förvaltningarna som på olika sätt samordnar beställningar från ramavtalet för arbetskläder inre miljö.
- Enskilda samtal med marknadsaktörer
- RFI Request for information för kommande upphandling inom avtalet för inre miljö

Informationsinsamlingen prioriterades kopplat till arbetskläder för inre miljö, då en ny upphandling förbereddes under våren. Eftersom upphandlingen formellt är inledd men inte avslutad då denna rapport skrivs, är informationen kopplad till den specifika upphandlingen under sekretess och därmed mycket översiktligt redovisad.

Intervjuerna i verksamheten var djupintervjuer på runt en timme och avgränsades till personer på förvaltningar som avropar mycket på avtalet för inre miljö. Verksamheterna använder dock ofta flera avtal, så även synpunkter och insikter om arbetskläder inom ramen för andra avtal samlades in.

De som intervjuades var personer som på något sätt har ett samordnande ansvar för hanteringen av arbetskläder inom sin förvaltning eller enhet och därmed hade en god bild på både behov och synpunkter på hur det fungerar idag. Urvalet medför att det inte täcker de förvaltningar och enheter som saknar samordnande funktioner, utan svaren speglar generellt hur det ser ut på enheter som har lite mer ordning och reda. Däremot kunde våra intervjupersoner berätta hur rutiner varierade inom förvaltningarna, bland annat genom tidigare arbete och kännedom om sin förvaltning.

De flesta av intervjuerna skedde enskilt via Teams, några var med flera deltagare. En intervju genomfördes på plats på en enhet, med flera deltagare.

Tabell 2. Översikt intervjuer.

Förvaltning	Intervjuer
Idrotts- och föreningsförvaltningen	Stödfunktion, samordnare beställningar
Äldre samt vård- och omsorgs-förvaltningen	Verksamhetschef vård- och omsorgsboende Verksamhetschef hemtjänst Samordnare Fastighetsservice Arbetsgrupp hälso- sjukvård (3 personer)
Utbildningsförvaltningen	Enhetschefer vaktmästeri och lokalvård. (2 personer) Enhetschef måltid
Förskoleförvaltningen	Vaktmästarorganisationen Måltid och lokalvård (2 personer)
Förvaltningen för funktionsstöd	Stödfunktion, samordnare beställningar

Frågeställningar

Målet med intervjuerna var att få en tydligare bild över hur arbetskläder hanteras inom stadens verksamheter. Det gäller frågor som vilka arbetskläder som används, vilka avtal som används, hur beställning och avrop går till, hur arbetskläder hanteras rent praktiskt med utprovning, förvaring, tvätt, reparation och avyttring, samt synpunkter på kvalitet och sortiment. Men också för att få grepp på förutsättningarna för eventuella nya produkter eller tjänster med mer cirkulär karaktär.

En intervjumall togs fram som stöd för intervjuerna av personerna i verksamheten, se bilaga 1. Mallen fungerade som ett stöd i samtalen, inte som en frågelista som skulle betas av. Detta då frågeställningarna varierar beroende på typ av verksamhet och vem som intervjuades. Frågorna kombinerades med spontana följdfrågor för att samla information vi inte visste behövdes.

Resultat och slutsatser

Övergripande behov

Behovet av arbetskläder av mycket varierande karaktär, eftersom staden har så vitt skilda verksamheter med allt från stabila badvaktstoffsor och vårdkläder med hygienkrav till vintervarma jackor med varselreflexer. Behovet idag är därför ett brett sortiment, med verksamhetsspecifika anpassningar.

Återkommande behov som uttrycks av verksamheterna är dock:

- att kläderna är av en god kvalitet och håller över tid
- att kläderna tål 60 graders tvätt och torktumling
- att de finns i många olika storlekar och passformer
- att det finns effektiva sätt att lösa matchning för rätt storlek, exempelvis genom måttabeller och utprovning.
- att det erbjuds loggning av kläderna, med Göteborgs stads logotyp

Utöver detta finns det ambitioner och riktlinjer kring ökad cirkularitet för arbetskläder, vilket ur ett upphandlingsperspektiv betyder behov av ökade andelar återbrukat eller rekonditionerade kläder, högre andel återvunna fibrer i textil samt reparationstjänster. Samtidigt behöver detta göras så att de inte motverkar viktiga behov kopplat till kvalitet, funktion, tvätt, hygienkrav. Arbetskläder måste vara anpassade till verksamheternas förutsättningar.

Strategiska val för hantering av arbetskläder

Det är tydligt att arbetskläder inte är kärnverksamhet, utan något som bara ska funka. En konsekvens av detta är att engagemanget för all hantering av arbetskläder är mycket begränsat på en organisatorisk nivå, så länge som de inte utgör ett hinder för kärnverksamheten. Detta innebär att det inte finns sammanhållna gemensamma rutiner för arbetskläder i staden, det är generellt inte uppstyrt på central nivå. Vissa förvaltningar verkar ha gemensamma rutiner på plats, men många har stora skillnader inom förvaltningarna, även inom likadana verksamheter, kanske som rester från den gamla organisationen med stadsdelsförvaltningar som upphörde 2021.

Enskilda personer och verksamhetsdelar har dock engagerat sig i arbetskläder av olika skäl såsom kostnader, miljöengagemang eller att det uppstått problem som behöver hanteras. Då finns det mer styrning med rutiner på plats.

Några strategiska val som varierar mellan verksamheterna redogörs för nedan.

Personliga kläder kontra delade kläder

I många av verksamheterna har de anställda "sina" personliga arbetskläder. Det betyder att de har samma kläder hela tiden, som är ägda av arbetsplatsen. Kläderna köps vid behov från ramavtalad grossist. När de är köpta används de endast av en anställd, fram till dess att de går sönder och slängs alternativt att den anställda slutar och i bästa fall lämnar tillbaka kläderna. När det är personliga kläder sker också ofta en utprovning, eller att samma storlek och modell beställs som förra gången. Ibland sker utprovning på arbetsplatsen med ett sortiment på plats, ibland efter utprovning i butik. Personliga arbetskläder finns på de flesta förvaltningar som inte nyttjar cirkulationstvädden, såsom tekniska förvaltningar, förvaltningen för funktionsstöd och förvaltningarna inom skola och förskola, men också inom hemtjänsten, som utöver cirkulationstvädden har fleecetröjor, jackor och regnkläder som personliga kläder.

I andra änden av skalan finns cirkulationstvädden, där inga personliga kläder finns utan plockas från klädhyllor i början av arbetspasset, läggs i tvättsäckar efter arbetspasset för att sedan gå åter till leverantören för tvätt och ibland reparation. Här finns en avtalad hyrstock av arbetskläder av förutbestämda modeller och storlekar. Cirkulationstvätt används av omvårdnadspersonal inom hemtjänst, hemsjukvård och äldreboende.

Sedan finns varianter däremellan med gemensamma garderober av kläder, där de anställda tar det som behövs för att efter arbetspasset lägga det i tvätten eller återlämna till garderoben. Delade förvaltningsägda kläder är en vanlig lösning för vikarier eller säsongsanställda, där kläderna i de delade garderoberna ofta består av kläder från ordinarie personal som slutat. Det är också vanligt för kläder som mer sällan används, som ytterjackor till personal som mestadels arbetar inomhus exempelvis inom Idrotts- och Föreningsförvaltningen och Miljöförvaltningen.

För alla varianter av delade kläder förekommer det att anställda ändå behåller kläder i sina skåp, för att säkerställa att de får tillgång till sina favoritmodeller och storlekar. För cirkulationstvädden är det ett problem då det medför att klädsvinnet ökar så att en utökning av hyrstocken blir nödvändig, vilket är kostsamt. Detta kan hanteras genom att leverantören scannar personalskåp efter kläder, något som visat sig minska "svinnet" väsentligt.

Om kläderna är personliga så ökar sannolikt mängden kläder i verksamheten i förhållande till delade kläder, särskilt om det är skiftgång eller hög personalomsättning. En annan följd av detta strategiska val är att tvätten av kläderna vanligen behöver lösas genom att de tvättas på arbetsplatsen i särskilda tvättmaskiner, eller i vissa fall tvättas av personalen hemma. Det betyder också att alla anställda behöver ha personliga skåp för att kunna byta om, vilket sedan pandemin styrts upp tydligare med att ombyte inte får ske hemma. I vissa fall kan dock just frånvaron av personliga skåp eller fast ombytesplats medföra att kläderna tvättas hemma. Personliga arbetskläder medför alltså investeringar i tvättutrymmen, tvättmaskiner och torktumlare. Dessutom medför behovet av personliga skåp att ombytesrummen för verksamheter med skiftgång blir större än vad de hade behövt vara, om man i stället hade haft "badhus-lösning" med opersonliga låsbara skåp. Samtidigt kan personliga kläder ibland innebära ökat ansvarstagande så man på eget bevåg lagar enklare skador, som en lossnad knapp på en favoritjacka eller en söm som gått upp på ett par välpassande byxor.

Avrop via "grindvakt" och strikt styrning via sortilog - eller lösare tyglar

När verksamheterna köper kläder från ramavtalen så sker det med mycket olika nivå på styrning. Tanken är att det ska avropas i första hand från det avtalade sortimentet, eftersom det är där Staden fått de bästa priserna. Men många avropar även från det övriga sortimentet hos leverantören. En vanlig orsak är troligen att behoven inte omfattas av det ordinarie sortimentet, men det beror också på bristande styrning vid avrop.

Några verksamheter har styrt upp det så att de gjort ett urval i en så kallad "sortilog", som skall avropas från i första hand². Några verksamheter har styrt upp det så att det finns en utsedd person som beställningarna skall gå via. Denna person agerar i praktiken som en "grindvakt" så att rätt saker avropas, att inget avropas i onödan och som en nod för att samla synpunkter på sortimentet för dialog med leverantören. Hur det ser ut med grindvakter varierar både mellan och inom förvaltningarna.

² Inom Idrotts- och föreningsförvaltningen omfattar sortilogen kläder och skor utanför det upphandlade sortimentet, vilket beror på att förvaltningens behov inte fanns med i urvalet för upphandlingen.

Konsekvensen av att verksamheter saknar styrning av avropen är att det i högre grad handlas utanför det upphandlade sortimentet, vilket troligen medför högre kostnader. Saknas det en "grindvakt" för avropen så ökar risken för att det köps kläder som det egentligen redan finns tillgång till i verksamheten. Det medför i sin tur ökande lager av kläder, som felköpta kläder (som exempelvis inte passade) eller återlämnade kläder från folk som slutat. Klädlager är både ett problem ur kostnadsperspektiv och ur miljöperspektiv eftersom det leder till resursslöseri.

Tvättjänst – tvätt på enheterna – tvätt hemma

I verksamheterna hanteras tvätt mycket olika. För de som nyttjar cirkulationstvätten sker det på ett professionellt sätt hos leverantören, som också utför lättare reparationer vid behov. Andra verksamheter har tvättmaskiner ute på enheterna, där det både tvättas och torkas av personalen. Ibland med torktumling, ibland med hängning. För vissa delar av verksamheterna är det inte löst med tvätten av olika skäl, då förväntas de anställda ta hem kläderna för tvätt.

Det varierar i vilken grad verksamheterna har kommunicerade rutiner för hur tvätten ska gå till och hur ofta kläder ska tvättas. Vissa verksamheter saknar sådana, medan andra har tydliga rutiner med exempelvis skyltade tvättråd på tvättplatsen.

När det tvättas ute på enheterna behövs investeringar i tvätt- och torkutrymmen, tvättmaskiner och torktumlare. Dessutom behöver personal lägga tid på att tvätta och torka. Ofta sker detta på bekostnad av andra arbetsuppgifter som utgör kärnverksamhet. Det är också svårare att säkerställa att tvätten sker på korrekt sätt, enligt gällande hygienregler, med miljömärkta tvättmedel utan parfym och enligt tvättråd. När det tvättas hemma är det ännu svårare att säkerställa att det sker på rätt sätt. Det är också tveksamt om arbetsgivare kan förutsätta att anställda sköter om arbetsredskap privat.

Slänga kläder, skänka bort eller reparera

I de allra flesta fall slängs trasiga kläder idag. Om det är nya egenägda kläder sker ibland reklamation till leverantören.

Viss reparation av kläder sker inom ramen för cirkulationstvättsavtalet, särskilt i de fall som trasiga kläder märkts upp och lagts i de separata påsar som leverantören tillhandahåller. Men även trasiga kläder som upptäcks i tvätten repareras, enligt leverantören. Allt beroende på reparerbarhet.

Det finns ingen statistik på hur mycket av de egenägda arbetskläderna som "försvinner", dvs som slängs, hamnar i lager eller tas med hem. Däremot finns det statistik och uppföljning på plaggen inom cirkulationstvätten, eftersom hyrstocken på 175 000 plagg behöver hållas intakt. Där har funnits ett ganska högt svinn, men efter att leverantören genomfört scanning av personalskåp har svinnet till allra största del förklarats av att cirkulations-kläder legat i personalskåpen. Det finns idag ingen statistik för hur mycket av kläderna inom cirkulationstvätten som repareras, däremot ligger kassationen hittills i år (2024) på 984 plagg vilket utgör 0,56% av hyrstocken.

Utmaningen med att få verksamheterna att använda sig av en tjänst för reparation av kläder är att få till uppsamling och logistik på ett praktiskt och kostnadseffektivt sätt, samt tillhandahålla ersättningskläder under lagningstiden. Den enklaste vägen är därför att samordna det med tvätten. Att ha en mer central tvättlösning, i egen regi eller upphandlad, i kombination med delade kläder är troligen det bästa sättet.

Kläder med logotyp på skänks inte bort idag, av säkerhetsskäl. Därför slängs de normalt, även om det är i gott skick.

Logotyp eller inte logotyp

I Göteborgs stad finns det en policy och riktlinjer som anger att stadens logotyp skall finnas med i all grafisk kommunikation, där arbetskläder räknas in. Syftet är att tydliggöra att man representerar Göteborgs stad. Förr sattes även namnet på förvaltningarna, men numera är det standard med enbart stadens logotyp, vilket innebär en lägre kostnad för själva logotypen och möjligheter att dela kläder mellan olika förvaltningar. Det förekommer dock annat tryck på kläderna, vilket är valbart, exempelvis förvaltningens namn, personalfunktion (såsom "badvakt"), namnade kläder eller andra budskap.

Förutom representations-skälet lyfts två andra skäl upp för logotyp på kläderna:

- **Svinn.** Om det inte är logotyp på kläderna så kommer de att stjälas i högre omfattning. Personalen kommer att ta hem dem för privat bruk. Det finns ingen som har lyft att stölden av kläder är ett problem idag. En sådan risk finns förstås, men stöldbegärligheten varierar troligen.
- **Skatteskal.** Det finns en uppfattning hos många att om det inte finns logotyp på kläderna kan de enligt Skatteverket uppfattas som kläder som kan användas privat, vilket i så fall måste förmånsbeskattas. Avseende detta har dock Skatteverket gått ut med ganska tydligt [förttydligande](#). I detta framgår det att "utpräglade arbetskläder" inte behöver ha logotyp på för att inte förmånsbeskattas.

Utdrag från Skatteverkets förtydligande "Skattefria arbetskläder" från 2009-06-15

4.3 När krävs företagets logotyp på kläderna?

När det gäller utpräglade arbetskläder som uniformer och skydds- och överdragskläder finns inget krav på att plaggen ska vara försedda med företagets logotyp etc. Förmån av arbetskläder som utgörs av sådana plagg som även kan lämpa sig för privat bruk, t.ex. jacka, kostym, dräkt, byxor etc., bör dock anses skattefria enbart om arbetsgivarens namn eller logotyp är varaktigt applicerat så att plagget märkbart avviker från vanliga kläder och därför inte kan antas komma att användas privat. Logotypen bör således ha en sådan placering och vara av en sådan storlek och färgsättning som gör att en besökare tydligt uppfattar märkningen. Detta innebär att vissa klädesplagg normalt inte kan komma i fråga för skattefrihet, t.ex. underkläder och skor.

Den omständigheten att ett företag t.ex. i klädbranschen använder samma logotyp på arbetskläderna till personalen som på den ordinarie kollektionen bör inte förhindra att arbetskläder med sådan logotyp anses skattefria. Enbart den omständigheten att plagg förses med logotyp medför dock inte i sig skattefrihet, utan det ska som nämnts ovan dessutom vara fråga om arbetskläder som är avpassade för tjänsten.

Idag sätts alltså stadens logotyp på alla arbetskläder. I praktiken görs vissa undantag, exempelvis tights och mössor. Behovet av logotyper på kläderna är väl förankrat ute i verksamheterna, där det generellt upplevs som en viktig fråga att det ska synas att man representerar Göteborgs stad.

Logotyperna medför dock ett antal andra konsekvenser:

- Hyrstocken i cirkulationstvännen på runt 175 000 plagg riskerar att kasseras av leverantören efter avtalstidens slut, om de inte vinner avtalet en period till, eftersom de inte kan erbjudas till andra kunder på grund av logotypen och oavsett god kvalitet. Detta hände vid förra avtalsperiodens slut. Förutom den onödiga miljöpåverkan från detta så medför det en kostnad, som i slutändan hamnar hos staden.

- Uttjänta kläder i gott skick inte kan avyttras med logotyperna på och därför slängs. Detta då kläderna i så fall kan nyttjas av kriminella för att ge legitimitet, exempelvis ge tillträde till lokaler. Samtidigt är det inte särskilt svårt att på andra sätt få tillgång till logotypade kläder, om det är viktigt. Idag har kraven på att legitimera sig på andra sätt ökat inom staden, med exempelvis SITHS-kort.
- Felbeställda kläder kan inte returneras utan hamnar i klädlager ute i verksamheterna eller slängs, vilket är både en onödig kostnad och miljöpåverkan.
- Kostnader för att sätta logotyp på varje enskilt plagg. Den avtalade kostnaden per plagg är inte försumbar, utan ligger mellan 5-40 kronor beroende på utformning (antal färger, brodyr eller tryck).

Marknadsdialog

En bredare mer allmänt hållen marknadsdialog i form av en cirkulär [mässa](#) genomfördes i Science park Borås regi i slutet på 2022. I den framkom att det finns en rad leverantörer som erbjuder produkter och tjänster av en med cirkulär karaktär. Resultaten från den dialogen låg med som bakgrund till några av de frågor som ställdes inom ramen för behovsanalysen.

För att komma ett steg vidare valde arbetsgruppen att fokusera dialogen inom ramen för det avtalsområde som under våren 2024 förbereddes en ny upphandling för, arbetskläder för inre miljö. Detta för att koppla frågeställningarna direkt till en verklig affär i närtid.

Dialogen genomfördes i två steg. Ett första med sonderande samtal med potentiella leverantörer på marknaden, som genomfördes av den ansvarige upphandlaren. Ett andra steg med en annonserad RFI (request for information), se bilaga 2.

Resultaten för dialogerna kan inte redogöras för i denna rapport då det pågår en upphandling och därmed råder upphandlingssekretess, men vi har ändå använt oss av informationen från dialogerna i analysen.

Rekommendationer

Strama upp rutinerna

Det är motiverat att ta ett mer stadsövergripande grepp på hur arbetskläder hanteras. Det kan ske med hjälp av kategoristyrning för inköp och uppdatering med implementering av centrala policies, men framför allt genom bättre styrning ute i verksamheterna. Att synliggöra och kommunicera kostnaderna kan vara en väg, där alla kostnader för hanteringen finns med. En annan väg kan vara att synliggöra och kommunicera resursslöseri.

Alla förvaltningar och bolag som har arbetskläder bör skapa tydliga rutiner för hur avrop skall ske, med sortiloger och "grindvakter" som kan ha en samlad bild över behoven, ha kontroll på svinn och eventuella synpunkter på leverantörerna. Även med överblick på eventuella klädlager eller delade garderober. Chefer bör se till att arbetskläder alltid återlämnas när anställningar avslutas. En sortilog ökar också möjligheterna att säkerställa kvalitet i upphandling och uppföljning. Detta är rutiner som finns och fungerar på många håll inom staden och som troligen sparar mycket pengar och miljö.

Undvik nya rutiner ovanpå andra rutiner, så väv in sådana rutiner där de passar in, exempelvis rutiner vid avslutande av anställning eller rutiner kopplade till andra inköp.

Utmana normen med personliga arbetskläder

Personliga arbetskläder uppskattas av anställda eftersom det säkerställer att de har tillgång till rätt kläder. Samtidigt medför det en rad negativa konsekvenser för verksamheten och miljön:

- Det skapar behov av större volymer av kläder vid skiftgång.
- Det ger ett ökat svinn när folk slutar, särskilt när det är stor personalomsättning. Udda storlekar hamnar på växande klädlager ute på förvaltningarna, eller kläderna tas hem eftersom man vet att kläderna annars slängs.
- Det krävs särskilda klädlager för vikarier och säsongsarbete, lager som lätt blir överfyllda och för gamla.
- Det är svårare att lösa professionell tvätt och tork, vilket kan medföra att det inte följer hygienrutiner, sker på fel sätt eller för sällan samt minskar möjligheterna för reklamation.
- Det skapar krav på personliga skåp, dvs större omklädningsrum.
- Det medför behov av ersättningsplagg vid reparation, vilket höjer tröskeln för sådana lösningar.

Personliga arbetskläder är ibland den bästa lösningen, exempelvis vid låg personalomsättning, arbeten med mycket slitage, för personal med väldigt udda storlekar eller där passformen är extra viktig. Men vår bedömning är att det i många fall vore bra att gå över till delade kläder i stället. Personal måste dock kunna lita på att det finns tillräckligt med rena och hela kläder i för dem rätt storlek och funktion för att undvika hamstring.

Se över kravet på logotyper

Kravet på logotyper medför resursslöseri av kläder samtidigt som det kostar en hel del pengar och medför extra handpåläggning på varje plagg vid beställning. Synliggör den samlade kostnaden för logotyperna, både att köpa och vad restlager kostar (som hyrstocken i cirkulationstvätten). Tydliggör vad som gäller med logotyper skattejuridiskt i relevanta interna policies och att det ska räcka med "Göteborgs stad" i de fall logotyper bedöms som nödvändigt.

Det främsta skälet till att ha logotyper är synligheten. Därför bör kravet på logotyper kunna avgränsas till de kläder som är viktigast för synligheten, exempelvis t-shirts och jackor. Se också över när namnskylt eller ID-bricka fyller behovet. Det finns även ett fortsatt behov av logotyper och tryck i särskilda fall, exempelvis "BADVAKT" tryckt på ryggen.

Kravet på logotyper bör också kunna tas bort för den personal som uppenbart hör till staden och inte behöver en logotyp för att visa detta, som personal med tydligt identifierbara vårdkläder på vård och omsorgsboenden. Se över om logotyper kan successivt försvinna ur hyrstocken för cirkulationstvätten genom att ersättningsplagg är utan. Detta eftersom det är en så tydlig kostnad och sannolikt kommer medföra resursslöseri i slutet på avtalsperioden. Cirkulationstvätt utan logotyper är inte ovanligt och fungerar i andra kommuner, exempelvis Kungsbacka.

Det finns en oro om att frånvaron av logotyper innebär en ökad stöldrisk. Om verksamheterna organiserar sina avrop med "grindvakter" bör detta vara ett hanterligt problem. Följ upp om stölder ökar när logotyper försvinner. Ändra tillbaka om det visar sig vara en befogad oro som inte kan hanteras genom annan styrning, där kostnaden för svinnet motiverar merkostnaden för att sätta på logotyper.

Låt det även i fortsättningen vara ett extraarbete och merkostnad att lägga på logotypen när det inte är standard. I de fall som logotyper finns, så bör alternativet med logotyper som kan tas av utforskas. Detta kan vara en bra lösning för lite dyrare arbetskläder såsom jackor. Ett behov av att hantera kläder med logotyper på som behöver avyttras kommer sannolikt att finnas framöver. Tjänster för omloggning är därför också ett alternativ att titta på.

Ökad kvalitet och cirkulära krav

Om kvaliteten höjs, så kan inflödet på textil minska och samtidigt spara pengar och förbättra arbetsmiljön. En god kvalitet är också en förutsättning för att det ska vara poäng med reparation. Särskilt fokus behöver vara på:

- Textilkvalitet, särskilt för de klädtyper där det idag finns synpunkter³. Det finns stora utmaningar att utvärdera kvalitet på ett transparent och funktionellt sätt, men är viktigt att fortsätta försöka.
- Krympning och blekning.
- Att plaggen ska tåla 60 graders tvätt samt tumling (om man väljer ha tvätt på enheterna).
- Funktion på regnkläder, som idag används mer inom hemtjänsten då de övergår allt mer till transporter via elcyklar året runt istället för bil.

Generellt bör de cirkulära önskemålen på produkterna finnas inom avtalat sortiment, så cirkulära beslut inte behöver fattas vid avrop. Det gäller exempelvis krav på återvunna fibrer, återvinningsbara kläder eller rekonditionerade kläder. Möjligheterna behöver fortsätta sonderas med leverantörer och i de fall marknaden inte kan erbjuda det idag, bör det finnas öppningar i avtalen för att erbjuda sådant under avtalsperioden alternativt köpa det vid sidan av.

Bättre matchning med storlekar

För att minska antalet "felköp", vilket skapar oanvända lager, behöver det bli bättre koll på att det som köps verkligen passar. Det betyder exempelvis att bredda vilka storlekar som erbjuds med olika alternativa passformar och att det finns tydliga måttabeller att använda vid beställning, men också

³ Eftersom det råder upphandlingssekretess har vi valt att inte lista dem i denna rapport, utan lämnat separat till Upphandling och inköp.

tydligt reglera när byte av underleverantör sker inom avtalet så att storlekarna fortfarande gäller. Dessutom behöver det vara lättillgängligt med utprovning, exempelvis genom att göra fler tydliga sortilager med verksamhetsnära provkollektioner.

Öka den professionella tvätten och reparationer

Att tvätta ute på enheterna bör omvärderas, då det inte säkerställer att tvätten sker med tillräcklig hygien och enligt tvättråd. Tvätt-tjänster kan upplevas som en extra kostnad, men decentraliserad tvätt kostar också pengar i form av personaltid, investeringar i tvättutrymmen och maskiner, samt drift och underhåll. Centraliserad tvätt innebär också en logistik för hantering av kläder, vilket underlättar reparationslösningar.

Stadsmiljöförvaltningen planerar att erbjuda tvätt och internskrädderi till andra verksamheter, en verksamhet under uppbyggnad som kan vara ett första steg.

Det finns ett tvätteriavtal med Elis som löper fram till 2027-09-30 med möjlighet till underhållsreparationer av exempelvis håll, trasiga dragkedjor, upplägg m.m.

Om verksamheterna behåller tvätten själva, behöver rutinerna för den vara på plats. Förslagsvis med tvättråd, kopplade till sortilogerna och hygienkraven, invid maskinerna. Att personal tvättar själva hemma bör undvikas helt.

Verksamheterna behöver också öka implementeringen av rutiner för att sortera trasig cirkulationstvätt separat, så att plaggen blir lagade av leverantören. En uppföljning av att reparationer också sker bör också genomföras.

Öppna för mer cirkulära produkter

Om inte leverantören av arbetskläder kan erbjuda cirkulära alternativa produkter såsom remake, reservdelskläder osv bör staden i framtida avtal förbehålla sig rätten till att köpa cirkulära lösningar utanför avtalet.

Många av de cirkulära produkterna finns i mycket begränsade volymer och kan inte möta Göteborgs stads behov idag. Leverantörerna av mer innovativa lösningar är oftast mer småskaliga och inte nödvändigtvis vana vid offentliga kunder, vilket kan göra det svårt att få med dem som leverantörer inom nuvarande ramar. Staden kan behöva bädda för affärer i framtiden med både krav på kvalitet och cirkularitet och lagom volymer. En väg är att direktupphandla specifika produkter som verkar intressanta, i särskilda projekt med testgrupper i verksamheter och ordentlig uppföljning av funktion och kostnader. Detta för att öppna för sådana lösningar i framtida avtal.

Det finns även möjlighet att tänka om kring avtalsstrukturen 2027, då flera av de relevanta avtalen för arbetskläder löper ut.

Rekonditionera mera och sluta släng funktionella plagg

De praktiska rutinerna för avyttring av kläder bör ses över, i linje med den nya riktlinjen för avyttring. Funktionella logotypade kläder som enheten själva inte längre använder, behöver lämnas till andra enheter eller verksamheter med behov av sådana kläder, exempelvis via Tage.

Det finns goda skäl att tro att det finns mycket kläder i olika förråd ute i verksamheterna. Staden bör inventera förråd på jakt efter oanvända kläder och skor som antingen kan återanvändas, efter lite

omsorg, eller kasseras. En sådan inventering skulle kunna göras av till exempel sommarjobbare på Stadsmiljöförvaltningens förråd eller via Tage på Göteborgs Stads Leasing.

De som har personliga kläder har inte så många uppsättningar att de kan skicka på reparation, utan rekonditionerade kläder handlar om avlagda kläder från folk som slutar och att få innehåll i bra-att-ha-förråd till fungerande lånegarderob.

Staden skulle kunna organisera viss rekonditionering på egen hand, exempelvis via Arbvux. Men staden kan också köpa rekonditionerat, genom att öppna för det i framtida avtal.

Bilaga 1 INTERVJUMALLAR

ARBETSKLÄDER

Frågor till personer ute i verksamheterna:

För att få bättre koll på vem vi ska prata med:

- Vem avropar hos er och hur görs det? Samordnas det? Har det alltid varit så, eller har ni ändrat rutiner för detta? Varför?
- Vem bestämmer vad som ska avropas? Har det alltid varit så, eller har ni ändrat rutiner för detta? Varför?

För att få bättre koll på behoven:

- Vad är det ni avropar mest från arbetskläder-avtalen?
- Avropar ni endast på upphandlat sortiment (tumme upp) eller fritt?
- Har ni något eget urval på sortimentet?
- Hittar ni det ni behöver vid avrop? Om inte, vad saknas?
- Finns det sortiment ni önskar?
- Är det några storlekar som saknas?
- Hur är passformen?
- Vad gör ni med kläder eller skor som har fel passform?
- Har ni utprovning av kläder eller skor?
- Vad tycker ni om kvaliteten?
- Är det några kläder eller skor som brukar gå sönder? Vad? Har ni någon form av uppföljning på det?
- Vad gör ni när kläder går sönder? Reparerar? Reklamation? Slänger?
- Om ni hade tillgång till reparationstjänst, hur skulle det behöva funka för era behov? Exempelvis med logistiken till och från skrädderi, ersättningskläder.
- Brukar ni beställa kläder med logotyp på? Om ni gör det, varför har ni logotyper på kläderna? Skulle det kunna fungera utan logotyper?
- Vet ni hur mycket arbetskläder som används inom er verksamhet?
- "Försvinner" det arbetskläder och skor hos er? Vet ni hur mycket och var det tar vägen?
- Har ni några lager med arbetskläder? Vet ni vad som finns där och hur mycket? Är det någon omsättning på lagren?
- Har ni någon delningsgarderob? Hur fungerar det?
- Hur löser ni det med arbetskläder till säsongsarbetare/vikarier/timanställda?
- Hur tvättar och torkar ni era kläder? Har det alltid varit så, eller har ni ändrat rutiner för detta? Varför?

För att få bättre koll på avyttringen (om tid finns att fråga)

- Vad gör ni med kasserade kläder?
- Har ni kläder som är funktionella men som ni inte använder? Vad gör ni med dem?

Alternativa leverantörer/tjänster/produkter – man kan visa några av de alternativ som finns och fråga kring dem. Man bör då ta sig tid att nysta kring intresset, hur det skulle kunna funka för deras verksamhet och vilka förutsättningar som krävs. En sådan fråga kommer alltså ta mer tid av mötet och är kanske inte aktuellt just på detta möte, men i kommande intervjuer.

Bilaga 2 RFI inför upphandling av Arbetskläder för inre miljö

Biläggs som pdf. Publicerades 2024-05-10